

Devlet devlete karşı

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

'Demirel'in değişmezliği' meselesini tartışırken değindiğim bir hususun,

Türkiye'nin attığı her adımı derinden etkilediği kanısındayım. Bu, cuma günkü yazımda belirttiğim gibi, devletin teknolojik-teknik modernleşmeye yandaş fakat siyasal-sosyal modernleşmeye karşı olmasıdır.

Batı'nın teknik özelliklerini, rasyonel kafasını ve pozitivist yöntemini almak yüzyıl başından bu yana kabul ettiğimiz bir yaklaşım. Cumhuriyet, buna yeni bir boyut ekledi. O da, kültürün yerli olmasıdır. Yani, Batı'dan yöntem alınacak fakat onun içi yerli bir öze doldurulacaktır. Bu oluşum, kimi çevrelere göre cumhuriyeti kuran hareketin antiemperyalist olmasından türeyen bir sonuçtur.

Ne var ki, Türkiye, şimdi, modernleşmeyi sürdürmesi söz konusu olduğunda, bu nedenden ötürü, ciddi sorunlar yaşıyor. Çünkü, modernleşme yalnızca teknik bir oluşum değil. Daha çok kültürel ve toplumsal bir dönüşüm. Oysa, Türkiye'de modernleşme yalnızca teknik bir gelişme olarak algılanıyor. Asla bir zihniyet sorunu olarak görülüyor.

Modernleşmeyi sağlayacak bütün kurumlar (başta eğitim olmak üzere) bu teknik dönüşüm için geliştirilmektedir. Türkiye'de yaşanan bu modernleşme modeline 'araçsal modernite' demek gerekir. Bu niteliğiyle, devlet, zihniyet düzeyinde modern değildir; hatta moderniteye karşıdır. O kadar ki, araçsal modernitenin sağladığı teknik etkinliği Avrupa'ya ve Avrupalılaşmaya karşı kullanmayı bile düşünmektedir.

Bu durum, kendisini son olarak Avrupa Birliği tartışmalarında ortaya koymuştur. Kopenhag Kriterleri'ni uygulaması gereken Türkiye'nin yeni yasal düzenlemelere gereksinimi var. Geçenlerde, Radikal'in yaptığı habere göre, bu konuda DPT'de bir çalışma yapıldı. Fakat, gene belli ki, o çalışmanın çizdiği sınırlar devletin bugünkü kurumsal yapısı ve anlayışıyla ters düşüyor. Devlet, yani askeriye ve mülkiye, bu değişime kapalı fakat 'yönetici elitler' bu değişime taraf olmuşlardır. Bu, devletin belki de tarihinde ilk kez bu derecede sert bir ayrımla karşılaşmasıdır.

Gerçekten de cumhuriyet, bu iki kesimin bir de ilmiyeyi aralarına alarak kurdukları koalisyonla oluşturulmuştur. Aradan geçen zamanda, devletin aşırı merkezizetiği ve toplumsal dönüşümü kontrol altında tutmak istemesiyle, yani zihinsel modernleşmeye karşı olmasıyla aralarında bir zıtlık doğmuştur. İlmiye devletten kopmuş, mülkiye ise kendi içinde ikiye bölünmüştür. Bugün geleneksel mülki kardolarla 'yönetici elitler' denebilecek kesim, mesela Avrupa konusunda farklı düşünmektedir. İşte bu, teknik modernleşmeyi benimseyip zihinsel modernleşmeden kaçınan Türkiye'nin gelip dayandığı noktadır.

Bu, devletin aynı zamanda toplumla yaşadığı bir çelişkiye de işaret etmektedir. Çünkü, bugün gerek teknik modernitenin, gerekse iletişim ve küreselleşmenin sağladığı olanaklar yeni ve kendi iradesine sahip, daha çok demokrasiyi hayatının ve toplumsal örgütlenmesinin doğal bir sonucu olarak isteyen, dünyayı modernitenin temel zihinsel araçlarıyla algılayan bir toplum doğurmuştur. Demokratikleşme bu bağlam içinde görülmelidir. Türkiye bundan sonrasını bu doğrultuda yaşamalıdır. Demokrasiyi, uzak durulması gereken kendisine zararlı, Batı kökenli bir tehdit olarak görmekten vazgeçmelidir.

Yoksa, bugüne kadar bölünmez bütünlüğü korumak için elinden gelen her şeyi yaptığı devleti bizzat devletin kendisi bölecek, onun modernleşmesini bizzat kendisi engelleyecektir.